

lupný), — jest zoufalstvím a slabostí všechno, co něco kladného chce a o něco kladného usiluje.

Tázati se hamletovské otázky a hledati na ně odpovědi není slabostí, jak se domnívá p. Chalupný. Hamlet vůbec nebyl slaboch, jak jej nazývá p. Chalupný. Moderní kritika vidí dnes jasně, že Hamlet byl nejen duch silný a geniální, ale nadto i ušlechtilý, který nezabíjel každou ranou. Celá otázka po Hamletově síle nebo slabosti jest prostě otázka, je-li silou nebo slabostí nepřizpůsobiti se špatnosti a nízkosti svého okolí, — neboť Hamlet klesá právě tím, a jen tím. Mně jest to silou, jako jest mně silou tázati se zásadní otázky života a smrti; vyhýbat se jim a zavíratí před nimi zrak, to jest mně naopak slabostí. Příroda — prostá živočišná existence — nezná těchto otázek, ale kultura liší se od ní právě jimi, a jen jimi. Není kulturního člověka bez hamletovského živelu — hamletovský živel jest živel ušlechtilosti a velkodušnosti. Mně nestačí tedy pouhá a prostá skutečnost národní literatury — já žádám a musím žádat od ní sil kulturotvorných, musím klásti na ni své otázky hamletovské. A těchto sil kulturotvorných nežádám od ní pro cizí národy, pro nějaké abstraktní lidství nebo nějakou abstraktní civilisaci, kulturu, umění evropské, veřejnost světovou nebo jinou utopii, nýbrž *pro sebe, pro nás*. Každý zdravý, silný národ žije *jen pro sebe* a *řada stará se o to, aby „pracoval na pokroku obecné vědy“* nebo obecného umění. (Mně taková obecná věda a obecné umění jest prostě školometská směšnost schauerovská. Mně i věda, pokud jest opravdový kulturní útvar, jest cosi národního a jen národního.) Národ není na štěstí žádný commis-voyageur, aby se staral, co o něm řeknou v nějaké novinové evropské kavárně nebo tlachárně. Národ jest svatá a velká věc; je silné a nepohnuté kořání stromu, ponořené do svaté tmy zemské, a my jsme jen znepokojené, ševlivé a pomíjivé listí jeho.

Tedy: žádám kulturu, ale ne pro evropské divadlo, ne pro „obecný pokrok“ — prostě *jen pro sebe, pro nás*. A to proto, že chceme žít plně a cele jako lidé, a ne zlomkovitě, zmrzačeně a ochuzeně; že chceme žít hrdě, zmocněně a velkodušně, a ne polovičatě a zašlápnutě. Nežádám od naší literatury, aby dávala světu Shakespeary, Goethy a Balzacy — stojí-li o ně Evropa, o čemž mám ostatně pochyby, ať se poohlédne laskavě, kde jí libo —, ale žádám, aby *mně* podala radostnou píseň pracujícího stavu, kterému přísluhuje sta rukou a srdci, a ne nezladěný, malicherný skřehot žárlivé žabí louže.

Resumé: nejsem žádný pesimista ani národnostní ani kulturní, žádný novo-schauerovec. Kdybych byl pesimista, znal bych se k tomu otevřeně; nepokládal bych to za nic nečestného. Nepřikládám pesimismu těch škodlivých účinků pro život, jaké mu připisuje p. Chalupný. Schopenhauer byl pesimista, a přece není pochyby, knihy jeho pobádaly a učily tisíce a tisíce lidí, aby prožili život svůj hrději a statečněji, než by jej prožili jinak. Pesimism není prostě zoufalství a nelze mezi ně klásti bez dalšího rovnítko. Pesimism byl a jest často formou duševní hrdosti a statečnosti, jako jindy bývá maskou zvláštní duševní cudnosti. Jsou duše, které touží, aby byly vyvraceny budoucností, a očekávají toho odměnou za poctivost a opravdovost utření, které běhou na sebe.

Dekorační romantism

O dekoračním romantismu, který v nejrůznějších formách a formičkách *grasíruje* v t. zv. moderní literatuře *naší*, napsal stejně správně jako odvážné věty p. Arne Novák v 49. čísle *Přehledu*. Jsou to slova varovná a zasluhují si, aby byla plně citována a aby bylo o nich hodně přemýšleno. „Nevytýkám Nokturnu moře (Růženy Jesenské), že *štědře* natrhlo ovoce se stromu vývoje poslední české prózy od Zeyera po Karásku ze Lvovic a jmenovitě po Růženu Svobodovou, na niž čtou se misty reminiscence, *mající* ráz parafrází; základní vada románu leží hloub. Naše slovesné umění *dostává* se touto knihou a všemi příbuznými díly nazpět *k prvotní lži romantiky*: děje *nevyvíjejí* se tu organicky z psychologie postav, nýbrž postavy jsou jen nahodilými *nositelkami* dějů a příběhů romaneskně, náhodně a dobrodružně myšlených, *ba* namnoze zkomponovaných z neústrojných součástek fabulací velmi rozpoutanou. *Není nutnosti v takových knihách, chybí jim neodvratná zákonitost*, nepulsuje *v nich* život odvěkým svým rytmem. Postavy, jako Eva Dubská, Ivan Hermogen, Visarion, tanečnice Angelika Nová, záhadný Patrik Syn, nepatří k sobě, tvoří *jen skupiny*, nikdy však jednotu; jsou i se svými dějovými motivy komponovány a *přikomponovány*. Stojí před námi, jak je postavil románový režisér, nikoliv románový básník; nerostou však před námi. Děj knihy není výrazem jejich vnitřních *nutností*, nýbrž romantické náhody a fabulační hry: celek jest ohňostroj, lyrická *pantomima*, barevný prelud. *A my očekávali lidský osud, řízený neměnnými zákony života.*“

V. Dyk

Přišli ke mně lidé a vykládali *mně*, že prý nedávno v Samostatnosti věnoval mně V. Dyk feuilleton zvláště *šťavnatý*; mimo jiné tvrdí tam prý o mně, že jsem schopen psáti si sám anonymní *listy*. „Proč ne?“ odpověděl jsem, „v Čechách jest tuším několik nevypátraných *vražd*; *těším* se nesmírně na chvíli, až mne V. Dyk obviní z jedné z nich. Zášť domněle *poškozeného* českého maloživnostníka literárního jest cosi, co nemá dna; a také *ne* studu a smyslu pro směšnost. Zavadit o rukávy V. Dyka jest horší než urazit deset *evropských* panovníků; a nesouhlasit s V. Dykem nebezpečnější než odporovat *desíti akademii* evropským.“ Tedy ačkoliv sousto bylo tentokrát pravděpodobně *neobyčejně* tučné, odolal jsem a hodlám odolati i pro přístě; nečtu již asi tři *léta* Samostatnosti a Pokrokové revue a abstinence ta jde mně k duhu. Nečítal jsem ani Šípů, ani Českého listu, ani Epištol Vlčkových a Zákrejsových, když *jsem* byl do nich nahlédl a poznal, jaké jest to zboží, — nevím, proč bych měl číst právě elaboráty V. Dykovy. Vnitřní nešlechternost a duševní temnota jest stejná *tu i* tam. Asi před dvěma roky vzal jsem náhodou do rukou V. Dykovy Poznámky v Pokrokové revui. V. Dyk „dokazoval“ tam obšírně, že jsem psal nevím o kterých jeho pracích nepřiznivě prý proto, že mě dřív nepozdravil u vrbiček . . . Odložil jsem sešit a otázal jsem se sama sebe, byla-li by možná dnes taková noblesa *myšlení* a usuzování mezi řezníky nebo pekaři? Odpověděl jsem si záporně a od *té doby* neexistují pro mne projevy Dykovy: nedotýkám se jich, jak jsem napsal *zde* nedávno, ani v rukavičkách.